

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 5 grudnia 2013 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Dyrektywa 93/13/EWG — Powództwo o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk wniesione przez regionalne stowarzyszenie konsumentów — Sąd właściwy miejscowo — Brak możliwości zaskarżenia wydanego w pierwszej instancji orzeczenia stwierdzającego brak właściwości — Autonomia proceduralna państw członkowskich — Zasady równowagi i skuteczności

W sprawie C-413/12

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Audiencia Provincial de Salamanca (Hiszpania) postanowieniem z dnia 7 września 2012 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 11 września 2012 r., w postępowaniu:

Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León

przeciwko

Anuntis Segundamano España SL,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: M. Ilešič, prezes izby, C.G. Fernlund, A. Ó Caoimh, C. Toader (sprawozdawca) i E. Jarašiūnas, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Mengozzi,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León przez S. Román Capillas, procuradora, wspieraną przez A. Castro Martíneza, letrado,
- w imieniu rządu hiszpańskiego przez S. Centeno Huertę, działającą w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez J. Baquera Cruza, M. van Beeka oraz M. Owsiany-Hornung, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 5 września 2013 r.,

* Język postępowania: hiszpański.

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. L 95, s. 29 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 2, s. 288).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (stowarzyszeniem niezależnych konsumentów wspólnoty autonomicznej Kastylii-León, zwanym dalej „ACICL”) a spółką Anuntis Segundamano España SL (zwaną dalej „ASE”) dotyczącego powództwa o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk wytoczonego w celu stwierdzenia nieważności niektórych warunków korzystania umieszczonych w portalu internetowym tej spółki.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motywy dwudziesty trzeci i dwudziesty czwarty dyrektywy 93/13 mają następujące brzmienie:

„osoby lub organizacje, które na podstawie przepisów prawnych państwa członkowskiego mają uzasadniony interes do działania w sprawie, muszą posiadać uprawnienie do wszczęcia postępowania dotyczącego warunków umowy przeznaczonych do ogólnego stosowania w umowach zawieranych z konsumentami, a w szczególności warunków nieuczciwych, zarówno przed sądem, jak i przed organami administracyjnymi właściwymi do rozstrzygania skarg lub inicjowania odpowiednich działań prawnych; powyższa możliwość jednakże nie pociąga za sobą wcześniejszej weryfikacji ogólnych warunków obowiązujących w poszczególnych sektorach gospodarki;

sądy i organy administracyjne państw członkowskich muszą mieć do swojej dyspozycji stosowne i skuteczne środki zapobiegające stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich”.
- 4 Zgodnie z art. 7 ust. 1 i 2 dyrektywy:

„1. Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów [konkurentów będących przedsiębiorcami] państwa członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami.

2. Środki określone w ust. 1 obejmują postanowienia, według których osoby i organizacje mające uzasadniony interes na mocy prawa krajowego, związany z ochroną konsumentów, będą mogły wszcząć postępowanie zgodnie z właściwym prawem krajowym przed sądami lub przed organami administracyjnymi mającymi odpowiednie kwalifikacje do decydowania, czy warunki umowy sporządzone do celów ogólnego wykorzystania są nieuczciwe; co umożliwi powyższym osobom i organizacjom podjęcie stosownych i skutecznych środków w celu zapobieżenia stałemu stosowaniu takich warunków”.

Prawo hiszpańskie

- 5 Artykuł 52 ust. 1 pkt 14 i 16 Ley de Enjuiciamiento Civil (hiszpańskiego kodeksu postępowania cywilnego, zwanego dalej „LEC”), zawarty w sekcji 2 tego kodeksu dotyczącej właściwości miejscowej, znajdującej się w rozdziale II zatytułowanym „Przepisy o właściwości” tytułu II poświęconego jurysdykcji i właściwości, stanowi:

„W następujących przypadkach nie znajdują zastosowania zasady dotyczące wyznaczania właściwości sądów ustanowione w artykułach poprzedzających i określa się właściwość zgodnie z treścią niniejszego artykułu:

[...]

- 14) W postępowaniach, których przedmiotem jest powództwo o uznanie za niezastrzeżone w umowie lub za nieważne klauzul ogólnych warunków umów, właściwy jest sąd miejsca zamieszkania powoda. W tej samej dziedzinie, w przypadku gdy występuje się z powództwem o ustalenie, o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk lub też odstąpienie, właściwy jest sąd miejsca, w którym pozwany ma swoją siedzibę, a w jej braku, miejsca zamieszkania pozwanego, a jeżeli pozwany nie ma miejsca zamieszkania na terytorium hiszpańskim, właściwy jest sąd miejsca, w którym została zawarta umowa.

[...]

- 16) W postępowaniach, w których występuje się z powództwem o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk w obronie zarówno zbiorowych, jak i jednostkowych interesów konsumentów i użytkowników, właściwy jest sąd miejsca, w którym pozwany ma swoją siedzibę, a w jej braku, sąd miejsca zamieszkania pozwanego; a jeżeli pozwany nie ma miejsca zamieszkania na terytorium hiszpańskim, właściwy jest sąd miejsca zamieszkania lub siedziby powoda”.

- 6 Na mocy art. 60 ust. 1 LEC dotyczącego negatywnego sporu kompetencyjnego w zakresie właściwości miejscowej:

„Jeżeli w wyniku podniesienia zarzutu niewłaściwości lub po wysłuchaniu wszystkich stron sąd uzna się za niewłaściwy miejscowo, sąd, któremu sprawa zostaje przekazana, jest związany tym orzeczeniem i nie może z urzędu stwierdzić braku swojej właściwości miejscowej”.

- 7 Artykuł 67 LEC dotyczący środków odwoławczych w zakresie właściwości miejscowej przewiduje:

„1. Na postanowienia w przedmiocie ustalenia właściwości miejscowej nie przysługuje żaden środek [odwoławczy].

2. W apelacji i nadzwyczajnym środku [odwoławczym] ze względu na naruszenie zasad postępowania, zarzuty dotyczące braku właściwości miejscowej są dopuszczalne jedynie wtedy, gdy w danym przypadku znajdują zastosowanie przepisy bezwzględnie obowiązujące”.

- 8 W prawie hiszpańskim powództwo o nakazanie zaprzestania w zakresie ochrony interesów konsumentów regulują art. 53–56 Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (królewskiego dekretu ustawodawczego 1/2007 dotyczącego przekształcenia ogólnej ustawy w sprawie ochrony konsumentów i użytkowników oraz innych ustaw uzupełniających) z dnia 16 listopada 2007 r. (BOE nr 287 z dnia 30 listopada 2007 r., s. 49181, zwanego dalej „królewskim dekretem ustawodawczym 1/2007”).

- 9 Artykuł 53 królewskiego dekretu ustawodawczego 1/2007 dotyczący powództwa o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk stanowi:

„Celem powództwa o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk jest nakazanie pozwanemu zaprzestania danego zachowania lub zapobieżenie pojawieniu się takiego zachowania w przyszłości. Poza tym powództwo może być wytoczone w celu zakazania każdego zachowania, którego zaprzestano w momencie wniesienia powództwa, o ile istnieją dostateczne przesłanki do uznania, że zachowanie to może zostać ponownie bezzwłocznie podjęte.

Do celów stosowania przepisów niniejszego rozdziału jakiegokolwiek wspieranie stosowania nieuczciwych warunków w umowach jest także uważane za zachowanie sprzeczne z ustawodawstwem w dziedzinie nieuczciwych warunków w umowach”.

- 10 Artykuł 54 ust. 1 lit. b) tego dekretu przewiduje:

„W odniesieniu do zachowań sprzecznych z przepisami niniejszej ustawy w zakresie nieuczciwych warunków w umowach, umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa, sprzedaży na odległość, gwarancji sprzedaży produktów i wyjazdów grupowych, powództwo o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk może być wytoczone przez:

[...]

- b) stowarzyszenia konsumentów i użytkowników, które spełniają kryteria określone w niniejszej ustawie lub, w stosownym przypadku, w ustawodawstwie regionalnym w zakresie ochrony konsumentów i użytkowników;

[...]”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 11 ACICL jest stowarzyszeniem konsumentów wpisanym do rejestru organizacji konsumentów i użytkowników wspólnoty autonomicznej Kastylia-Leon. Ma swoją siedzibę w Salamance (Hiszpania) i liczy 110 członków. Obszarem działania stowarzyszenia jest terytorium wspomnianej wspólnoty autonomicznej i nie jest ono członkiem, ani nie jest w inny sposób powiązane z jakąkolwiek konfederacją lub federacją stowarzyszeń konsumenckich o regionalnym lub krajowym zasięgu.
- 12 ASE jest spółką handlową z siedzibą w Barcelonie (Hiszpania) zarządzającą portalem internetowym, na którym osoby prywatne i przedsiębiorcy mogą publikować ogłoszenia dotyczące nieruchomości lub towarów używanych, a także oferty zatrudnienia.
- 13 Warunki korzystania ze strony internetowej, które są zamieszczone na portalu, są podzielone na dwie kategorie, czyli po pierwsze, „ogólne warunki korzystania” i po drugie „szczególne warunki umowy o świadczenie usług dotyczących ogłoszeń” (zwane dalej „warunkami szczególnymi”).
- 14 Wśród tych warunków szczególnych znajdowały się w dniu wytoczenia powództwa o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk w postępowaniu głównym przed sądami krajowymi art. 6 dotyczący ograniczenia odpowiedzialności i art. 7 zatytułowany „Oświadczenia i gwarancje ogłaszającego/Odszkodowania”.
- 15 ACICL, na podstawie art. 54 królewskiego dekretu ustawodawczego 1/2007, wystąpił do Juzgado de Primera Instancia n° 4 y de lo Mercantil de Salamanca (sądu pierwszej instancji i sądu gospodarczego nr 4 w Salamance) z powództwem o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk przeciwko ASE.

Wspomniane powództwo ma na celu, po pierwsze, stwierdzenie nieważności art. 6 i art. 7 ust. 7 warunków szczególnych, a po drugie nakazanie ASE usunięcia tych warunków oraz zaprzestania posługiwania się nimi w przyszłości.

- 16 Postanowieniem z dnia 6 kwietnia 2011 r. Juzgado de Primera Instancia n° 4 y de lo Mercantil de Salamanca stwierdził brak swej właściwości do rozpoznania powództwa wniesionego przez ACICL. Zdaniem sądu na mocy art. 52 ust. 1 pkt 14 LEC sądem właściwym do rozpoznania powództw o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk wnoszonych w celu obrony zbiorowych interesów konsumentów jest sąd miejsca siedziby lub miejsca zamieszkania pozwanego. W tym samym postanowieniu wspomniany sąd wyjaśnił jednak, że od tego stwierdzenia braku właściwości przysługuje apelacja do Audiencia Provincial de Salamanca (sądu okręgowego w Salamance).
- 17 ACICL wniósł apelację od wyżej wymienionego postanowienia do Audiencia Provincial de Salamanca, podnosząc, że odrzucenie właściwości miejscowej sądu siedziby stowarzyszenia konsumentów do rozpoznania powództw o nakazanie zaprzestania stosowania nieuczciwych warunków w umowach wniesionych przez takie stowarzyszenie stoi w sprzeczności z celem, jaki przyświeca dyrektywie 93/13.
- 18 W postanowieniu odsyłającym Audiencia Provincial de Salamanca wskazuje w szczególności dwie kwestie, które wymagają wyjaśnienia.
- 19 Po pierwsze, na mocy krajowych przepisów proceduralnych, w szczególności art. 52 ust. 1 pkt 16 i art. 67 LEC, postanowienia stwierdzające brak właściwości miejscowej wydane przez sądy pierwszej instancji są niezaskarżalne, w związku z czym, w przypadku takim jak rozpatrywany w postępowaniu głównym, ACICL powinien wnieść sprawę wyłącznie do sądu siedziby lub miejsca zamieszkania pozwanego, czyli do sądu w Barcelonie. Sąd odsyłający wyraża wątpliwości co do zgodności z wymogiem polegającym na zapewnieniu wysokiego poziomu ochrony konsumentów, zawartym w dyrektywie 93/13, wspomnianych przepisów prawa hiszpańskiego w zakresie właściwości miejscowej i środków odwoławczych od orzeczeń stwierdzających brak właściwości miejscowej wydanych przez sąd pierwszej instancji, w ramach wspomnianych powództw o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk.
- 20 Po drugie, sąd odsyłający zastanawia się nad zgodnością zarówno z celem wysokiego poziomu ochrony konsumentów, jak i z zasadami równoważności i skuteczności przepisu o właściwości, zgodnie z którym powództwo o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk, z którym wystąpiło stowarzyszenie konsumentów, należy wnieść do sądu siedziby lub miejsca zamieszkania przedsiębiorcy. W takich okolicznościach stowarzyszenie konsumentów takie jak ACICL mogłoby de facto być zmuszone do zrezygnowania z wniesienia takiego powództwa ze względu na swój nieznaczny budżet i ograniczony terytorialnie zakres działalności.
- 21 W tym względzie sąd ten wskazuje, że w orzecznictwie dotyczącym postanowień Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32, zwanej dalej „konwencją brukselską”) Trybunał orzekł, że skuteczność postępowania wszczętego w celu nakazania zaprzestania posługiwania się bezprawnymi warunkami ustanowionego w art. 7 dyrektywy 93/13 będzie w istotnym stopniu zagrożona, jeżeli takie powództwa będą mogły być wytaczane jedynie w państwie, w którym przedsiębiorca ma swoją siedzibę (wyrok z dnia 1 października 2002 r. w sprawie C-167/00 Henkel, Rec. s. I-8111, pkt 43). Z powyższego sąd odsyłający wywodzi, że takie same zasady mogłyby znaleźć zastosowanie w przypadku rozpatrywanym w postępowaniu głównym, co oznaczałoby, że należy uznać za właściwe sądy miejsca siedziby stowarzyszenia konsumentów wnoszącego powództwo przeciwko przedsiębiorcy, który przewidział nieuczciwe warunki w swoich umowach.

22 W tych okolicznościach Audiencia Provincial de Salamanca postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy ochrona zagwarantowana konsumentowi przez dyrektywę [93/13] zezwala mimo tego, że brak jest ku temu podstawy prawnej w wewnętrznym prawie krajowym, Audiencia Provincial [de Salamanca], jako krajowemu sądowi apelacyjnemu, na rozpoznanie apelacji wniesionej od orzeczenia [Juzgado de Primera Instancia n° 4 y de lo Mercantil de Salamanca] przyznającego sądowi miejsca [siedziby] pozwane[go] właściwość miejscową do rozpatrzenia powództwa o zaniechanie [powództwa o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk], z którym wystąpiło stowarzyszenie konsumentów o ograniczonym zasięgu terytorialnym, niestowarzyszone i niezrzeszone w federacji z innymi stowarzyszeniami, z nieznacznym budżetem i nieznaczną liczbą członków?
- 2) Czy art. 4 [TFUE], 12 [TFUE], 114 [TFUE] i 169 [TFUE], [oraz] art. 38 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w związku z dyrektywą 93/13 i orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości dotyczącym wysokiego poziomu ochrony interesów konsumentów, jak również obowiązkiem zapewnienia pełnej skuteczności dyrektyw i zasad[ami] równoważności i skuteczności, należy interpretować w ten sposób, że za właściwy miejscowo do rozpoznania powództwa o zaniechanie [powództwa o nakazanie zaprzestania] stosowania klauzul niedozwolonych należy uznać sąd miejsca siedziby tego stowarzyszenia, nie zaś sąd miejsca siedziby pozwanego, jeżeli powództwo zostało wytoczone w obronie zbiorowych lub jednostkowych interesów konsumentów i użytkowników przez stowarzyszenie konsumentów o ograniczonym zasięgu terytorialnym, niestowarzyszone i niezrzeszone w federacji z innymi stowarzyszeniami, z nieznacznym budżetem i nieznaczną liczbą członków?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

- 23 W tych dwóch pytaniami prejudycjalnych, które należy zbadać łącznie, sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy dyrektywa 93/13, a także zasady równoważności i skuteczności należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwiają się one krajowym przepisom proceduralnym, zgodnie z którymi w odniesieniu do powództw o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk wytaczanych przez stowarzyszenia konsumentów, po pierwsze, takie powództwo powinno być wniesione do sądu miejsca siedziby lub zamieszkania pozwanego, a po drugie, wydane przez sąd pierwszej instancji postanowienie stwierdzające brak właściwości jest niezaskarżalne.
- 24 Rząd hiszpański podniósł zarzut niedopuszczalności pytania prejudycjalnego dotyczącego braku możliwości zaskarżenia postanowienia stwierdzającego brak właściwości wydanego przez sąd pierwszej instancji, do którego zostało wniesione powództwo o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk, jak to będące przedmiotem postępowania głównego, uznając, że pytanie to nie dotyczy żadnej zasady prawa Unii. Zdaniem tego rządu pytanie to odnosi się do prawa do skutecznej ochrony sądowej, gwarantowanego przez konstytucję hiszpańską.
- 25 W tym zakresie wystarczy stwierdzić, że powództwo rozpoznawane w postępowaniu głównym zostało wniesione przez stowarzyszenie konsumentów w celu zakazania stosowania przez przedsiębiorcę nieuczciwych warunków w umowach. Z powyższego wynika, że w ramach sporu w postępowaniu głównym kwestia braku jakiegokolwiek środka odwoławczego od orzeczenia stwierdzającego brak właściwości miejscowej wydanego przez sąd, do którego zostało wniesione powództwo o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk, wiąże się ze skutecznością przepisu proceduralnego, którego celem jest zapewnienie ochrony prawa przyznanego jednostkom przez prawo Unii, w rozpatrywanym przypadku prawa stowarzyszeń konsumentów do wszczęcia „w interesie konsumentów, jak i konkurentów [konkurentów będących przedsiębiorcami]” postępowania w celu nakazania zaprzestania stosowania nieuczciwych warunków w umowach, przewidzianego między innymi w art. 7 dyrektywy 93/13.

- 26 W konsekwencji, jako że przedstawione pytania dotyczą wykładni prawa Unii, Trybunał jest właściwy do rozpoznania ich (zob. podobnie wyrok z dnia 14 czerwca 2012 r. w sprawie C-618/10 Banco Español de Crédito, pkt 76).
- 27 Co do istoty sprawy – należy przypomnieć, że art. 7 ust. 1 i 2 dyrektywy 93/13 nakłada na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia, aby w ich porządkach krajowych istniały stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie stałemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców i dostawców z konsumentami. Wspomniane środki powinny obejmować przepisy, według których organizacje mające uzasadniony interes na mocy prawa krajowego, związany z ochroną konsumentów, będą mogły wszcząć postępowanie zgodnie z właściwym prawem krajowym przed sądami lub przed organami administracyjnymi mającymi odpowiednie kwalifikacje do decydowania w tym zakresie.
- 28 Jednakże należy stwierdzić, że dyrektywa 93/13 nie zawiera przepisu umożliwiającego określenie sądu miejscowo właściwego do rozpoznawania powództw o nakazanie zaprzestania stosowania nieuczciwych warunków w umowach, wnoszonych przez stowarzyszenia konsumentów w ich interesie, a także w interesie konkurentów będących przedsiębiorcami. Dyrektywa ta nie reguluje także kwestii liczby instancji postępowania sądowego w odniesieniu do orzeczeń o braku właściwości miejscowej w takim przypadku.
- 29 Ponadto, jak podkreślił rzecznik generalny w pkt 28 opinii, ani dyrektywa 98/27/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 maja 1998 r. w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów (Dz.U. L 166, s. 51 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 4, s. 43), ani zastępująca ją dyrektywa 2009/22/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów (Dz.U. L 110, s. 30), nie regulują kwestii liczby instancji postępowania sądowego, jaką państwa członkowskie powinny przewidzieć w odniesieniu do orzeczeń stwierdzających brak właściwości miejscowej w zakresie powództw o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk, jakie mogą wytoczyć stowarzyszenia konsumentów. Ponadto dyrektywy te nie przewidują także zasad dotyczących ustalania właściwości miejscowej w odniesieniu do powództw o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk w zakresie ochrony interesów konsumentów.
- 30 W braku harmonizacji środków proceduralnych, jakie przysługiwałyby stowarzyszeniom konsumentów w celu nakazania zaprzestania stosowania nieuczciwych warunków zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów będących przedsiębiorcami, ustanowienie takich środków należy do wewnętrznego porządku prawnego państw członkowskich na mocy zasady ich autonomii proceduralnej, jednak pod warunkiem, że nie są mniej korzystne niż środki w przypadku podobnych spraw o charakterze krajowym (zasada równoważności) oraz że nie uniemożliwiają lub nie czynią nadmiernie utrudnionym wykonywania praw przyznanych stowarzyszeniom konsumentów przez prawo Unii (zasada skuteczności) (zob. analogicznie wyroki: z dnia 14 marca 2013 r. w sprawie C-415/11 Aziz, pkt 50; a także z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie C-565/11 Irimie, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 31 W odniesieniu do zasady równoważności należy stwierdzić, że Trybunał nie dysponuje żadnym elementem mogącym wzbudzać wątpliwości co do zgodności z nią przepisów proceduralnych będących przedmiotem postępowania głównego.
- 32 Z zastrzeżeniem bowiem kontroli, jaką musi przeprowadzić sąd odsyłający, z przepisów art. 52 ust. 1 pkt 14 i 16 LEC wynika, że zasada, zgodnie z którą właściwość miejscową posiada sąd miejsca siedziby lub zamieszkania pozwanego ma zastosowanie do wszystkich powództw o nakazanie zaprzestania, zarówno tych dotyczących nakazania zaprzestania posługiwania się ogólnymi warunkami przewidzianymi we wzorcach umownych, jak i wnoszonych przez stowarzyszenia konsumentów w celu obrony interesów zbiorowych konsumentów.

- 33 W odniesieniu do przepisu krajowego przewidującego brak jakiegokolwiek środka odwoławczego od orzeczenia stwierdzającego brak właściwości miejscowej sądu pierwszej instancji, czyli art. 67 ust. 1 LEC, z postanowienia odsyłającego wynika, że jest on normą o charakterze ogólnym w hiszpańskim prawie proceduralnym.
- 34 W odniesieniu do zasady skuteczności należy przypomnieć, że Trybunał orzekał już, że każdy przypadek, w którym powstaje pytanie, czy krajowe przepisy proceduralne czynią niemożliwym lub zbyt utrudnionym stosowanie prawa Unii, należy rozpatrywać z uwzględnieniem miejsca danego przepisu w całości procedury, jej przebiegu i jej cech szczególnych, przed poszczególnymi sądami krajowymi. Z tej perspektywy należy uwzględnić, gdy jest to właściwe, zasady, które stanowią podstawę krajowego systemu sądowniczego, takie jak zasada ochrony prawa do obrony, zasada pewności prawa oraz zasada prawidłowego przebiegu postępowania (zob. podobnie wyrok z dnia 6 października 2009 r. w sprawie C-40/08 Asturcom Telecomunicaciones, Zb.Orz. s. I-9579, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo; a także ww. wyrok w sprawie Aziz, pkt 53).
- 35 W niniejszej sprawie twierdzono, że przekazanie powództwa o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk rozpatrywanego w postępowaniu głównym do innego sądu, bardziej oddalonego od siedziby ACICL, mogłoby być w znacznym stopniu niekorzystne dla tego stowarzyszenia, ponieważ ze względu na odległość geograficzną sądu właściwego do rozpoznania sprawy stowarzyszenie to mogłoby być zmuszone do zrezygnowania z wytoczenia tego powództwa z powodów finansowych.
- 36 Co do trudności przytoczonych przez ACICL wydaje się, że nie są one skutkiem ani zasady, zgodnie z którą powództwo o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk wnoszone przez stowarzyszenie konsumentów objęte jest właściwością miejscową sądu miejsca siedziby lub zamieszkania pozwanego, ani zasady dotyczącej braku środka odwoławczego od wydanego przez sąd pierwszej instancji orzeczenia stwierdzającego brak właściwości miejscowej.
- 37 To nie wspomniane przepisy proceduralne same z siebie utrudniają bowiem ACICL wniesienie rozpatrywanego w postępowaniu głównym powództwa o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk do sądu siedziby pozwanego, ale sytuacja finansowa tego stowarzyszenia.
- 38 W tym względzie rzecznik generalny podkreślił w pkt 36 opinii, że ponieważ zasady proceduralne dotyczące konstrukcji krajowych środków odwoławczych oraz liczby instancji mają na celu ochronę ogólnego interesu zapewnienia prawidłowego przebiegu postępowań i przewidywalności, powinny mieć naturalnie pierwszeństwo przed interesami jednostkowymi, a co za tym idzie nie mogą się różnić w poszczególnych przypadkach w zależności od sytuacji finansowej stron.
- 39 Z pewnością w celu przestrzegania zasady skuteczności organizacja krajowych środków odwoławczych oraz liczba instancji w postępowaniu sądowym nie mogą uniemożliwiać lub nadmiernie utrudniać wykonywania praw przyznanych jednostkom przez prawo Unii.
- 40 W pierwszym rzędzie należy zauważyć, że jak wynika z postanowienia odsyłającego, na mocy art. 60 ust. 1 LEC sąd miejsca siedziby pozwanego, do którego wniesiono powództwo o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk w związku ze stwierdzeniem braku właściwości sądu miejsca zamieszkania lub siedziby powoda, nie może podważyć swej właściwości, a zatem ma obowiązek rozpoznania tego powództwa co do istoty.
- 41 W drugim rzędzie, nawet jeśli nie jest wykluczone, że prowadzenie postępowania przed sądem miejsca siedziby pozwanego mogłoby wiązać się z poniesieniem przez ACICL dodatkowych kosztów, akta sprawy przedłożone Trybunałowi nie pozwalają na stwierdzenie, z zastrzeżeniem kontroli, jaką powinien przeprowadzić sąd odsyłający, czy prawidłowy przebieg postępowania wymaga stawiennictwa tego stowarzyszenia na każdym etapie postępowania (zob. analogicznie wyrok z dnia 27 czerwca 2013 r. w sprawie C-93/12 Agroksulting-04, pkt 50).

- 42 W trzecim rzędzie trudności, na jakie napotkałoby ACICL, mogą być pokonane za pomocą innych mechanizmów mających na celu zaradzenie tymże trudnościom finansowym, jak uzyskanie pomocy prawnej (zob. podobnie wyrok z dnia 22 grudnia 2010 r. w sprawie C-279/09 DEB, Zb.Orz. s. I-13849, pkt 59, 60; a także analogicznie ww. wyrok w sprawie Agrokonsulting-04, pkt 50).
- 43 Ponadto rząd hiszpański podkreślił w swych pismach procesowych, że organizacje ochrony konsumentów mogą w przypadku wniesienia przez nie powództw o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk uzyskać zwolnienie ze złożenia zabezpieczenia, a zbadanie tej kwestii należy do sądu odsyłającego.
- 44 Ponadto należy zauważyć, że w sporze w postępowaniu głównym dyskusja na temat właściwości nie została definitywnie zakończona ze względu na brak środka odwoławczego od postanowienia z dnia 6 kwietnia 2011 r., na mocy którego Juzgado de Primera Instancia n° 4 y de lo Mercantil de Salamanca stwierdził brak swej właściwości miejscowej do rozpoznania wniesionego przez ACICL powództwa o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk. Jak bowiem wynika z postanowienia odsyłającego, dyskusja ta mogłaby być ponownie rozpoczęta w przypadku wniesienia odwołania od orzeczenia co do istoty sprawy.
- 45 W czwartym rzędzie, jak podkreślił rząd hiszpański w pismach procesowych, celem art. 60 ust. 1 LEC jest między innymi uniknięcie wydania sprzecznych orzeczeń poprzez przyznanie właściwości jednemu sądowi. Taka zasada mogłaby zapewnić jednolitą praktykę na całym terytorium kraju, przyczyniając się w ten sposób do pewności prawa (zob. analogicznie ww. wyrok w sprawie Agrokonsulting-04, pkt 56).
- 46 Co do orzecznictwa Trybunału wynikającego z ww. wyroku w sprawie Henkel, na który powołuje się sąd odsyłający, należy przede wszystkim uściślić, że postanowienia konwencji brukselskiej, a także przepisy rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. L 12, s. 1), które ją zastąpiło, dotyczą wyłącznie sporów transgranicznych.
- 47 Z powyższego wynika, że wniosku, jaki można sformułować na podstawie ww. wyroku w sprawie Henkel, zwłaszcza jego pkt 43, w którym Trybunał w odniesieniu do wykładni konwencji brukselskiej stwierdził w kontekście transgranicznym, że skuteczność postępowania wszczętego w celu nakazania zaprzestania posługiwania się bezprawnymi warunkami ustanowionego w art. 7 dyrektywy 93/13 będzie w istotnym stopniu zagrożona, jeżeli takie powództwa będą mogły być wytaczane jedynie w państwie, w którym przedsiębiorca ma swoją siedzibę, nie można odpowiednio stosować w odniesieniu do okoliczności takich jak rozpatrywane w sprawie w postępowaniu głównym, które dotyczą wykładni krajowych przepisów proceduralnych jednego państwa członkowskiego.
- 48 Co do sugerowanego przez sąd odsyłający utożsamienia stowarzyszeń konsumentów z konsumentami w rozumieniu dyrektywy 93/13 należy przypomnieć, jak podkreślił co do zasady rzecznik generalny w pkt 51 opinii, że z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że system ochrony ustanowiony na mocy dyrektywy 93/13 opiera się na założeniu, iż konsument znajduje się w gorszym położeniu niż przedsiębiorca, zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania (zob. między innymi wyrok z dnia 4 czerwca 2009 r. w sprawie C-243/08 Pannon GSM, Zb.Orz. s. I-4713, pkt 22; ww. wyrok w sprawie Banco Español de Crédito, pkt 39; w sprawie Aziz, pkt 44).
- 49 Otóż należy stwierdzić, że co się tyczy środków proceduralnych, z których mogą korzystać stowarzyszenia konsumentów w celu nakazania zaprzestania stosowania nieuczciwych warunków w umowach, stowarzyszenia te nie znajdują się w gorszym położeniu w stosunku do przedsiębiorcy.

- 50 Nie negując bowiem znaczenia głównej roli, jaką stowarzyszenia te powinny móc odgrywać w celu osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony konsumenta w ramach Unii Europejskiej, należy jednak stwierdzić, że powództwo o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk wniesione przez tego rodzaju stowarzyszenie przeciwko przedsiębiorcy nie odznacza się brakiem równowagi, jaki istnieje w ramach postępowania pomiędzy konsumentem a jego kontrahentem będącym przedsiębiorcą.
- 51 Takie zróżnicowane podejście znajduje poza tym potwierdzenie w przepisach art. 4 ust. 1 dyrektywy 98/27 i art. 4 ust. 1 dyrektywy 2009/22, zgodnie z którymi w przypadku wewnątrzwspólnotowego naruszenia prawodawstwa Unii dotyczącego ochrony konsumentów do rozpoznania powództw o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk wniesionych przez stowarzyszenia konsumentów innych państw członkowskich właściwe są sądy państwa członkowskiego miejsca siedziby lub zamieszkania pozwanego.
- 52 W świetle całości powyższych rozważań należy stwierdzić, że przepisy proceduralne rozpatrywane w postępowaniu głównym nie czynią ani praktycznie niemożliwym, ani zbyt utrudnionym wniesienia powództwa o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk przez stowarzyszenie konsumentów, takie jak ACICL, ani nie zagrażają realizacji zamierzonego w dyrektywie 93/13 celu.
- 53 W takich okolicznościach należy odpowiedzieć na przedstawione pytania w ten sposób, że dyrektywa 93/13, a także zasady równoważności i skuteczności należy interpretować w ten sposób, że nie sprzeciwiają się one przepisom państwa członkowskiego, takim jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, zgodnie z którymi w odniesieniu do powództw o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk wnoszonych przez stowarzyszenia konsumentów, po pierwsze, takie powództwo powinno być wniesione do sądu miejsca siedziby lub zamieszkania pozwanego, a po drugie, orzeczenie stwierdzające brak właściwości miejscowej wydane przez sąd pierwszej instancji jest niezaskarżalne.

W przedmiocie kosztów

- 54 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

Dyrektywę Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, a także zasady równoważności i skuteczności należy interpretować w ten sposób, że nie sprzeciwiają się one przepisom państwa członkowskiego, takim jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, zgodnie z którymi w odniesieniu do powództw o nakazanie zaprzestania szkodliwych praktyk wnoszonych przez stowarzyszenia konsumentów, po pierwsze, takie powództwo powinno być wniesione do sądu miejsca siedziby lub zamieszkania pozwanego, a po drugie, orzeczenie stwierdzające brak właściwości miejscowej wydane przez sąd pierwszej instancji jest niezaskarżalne.

Podpisy